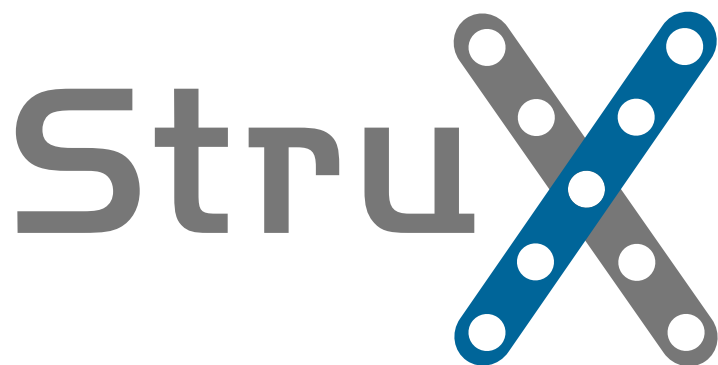

IK EN DE MAATSCHAPPIJ

GELDZAKEN

COLOFON

Uitgeverij: Edu'Actief b.v.

0522-235235

info@edu-actief.nl

www.edu-actief.nl

Auteur: Tessel Mulder Philein Educatieve Teksten, Jacobien Ubbink

Inhoudelijke redactie: Ina Berlet

Titel: Ik en de maatschappij - Geldzaken

ISBN: 978 90 3722 811 3

Omslagfoto: Shutterstock.com

©Pixton

© Edu'Actief b.v. 2016

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in compilatiewerken op grond van artikel 16 Auteurswet kan men zich wenden tot de Stichting PRO (www.stichting-pro.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Edu'Actief, te vinden op www.edu-actief.nl.

INHOUD

Voorwoord	4
Hoofdstuk 1 Inkomen	6
Hoofdstuk 2 Budgetteren	22
Hoofdstuk 3 Vaste woonlasten	32
Hoofdstuk 4 Verzekeringen	46
Hoofdstuk 5 Schulden voorkomen	60
Hoofdstuk 6 Herhaling	74
Eindopdracht en reflectie	79

VOORWOORD

Dit leer-werkboek gaat over belangrijke geldzaken die je zelf moet gaan regelen.
Wanneer? Als je 18 jaar bent. En als je zelfstandig gaat wonen.
Het gaat over jouw inkomen. En over het geld dat jij te besteden hebt.
Hoe houd je dat onder controle? Je maakt een begroting.
Je gaat budgetteren.
Het gaat ook over de vaste kosten die je moet betalen als je zelfstandig gaat wonen.
En over verzekeringen, zoals jouw zorgverzekering.
Het gaat ook over schulden. En hoe je die kunt voorkomen.

Picto

In dit boek zie je bij sommige opdrachten een picto.
Een pictogram geeft je informatie over de opdracht.
Hierna lees je wat de picto's betekenen.

VOORBEREIDEN

Bij dit picto ga je nadenken over een opdracht.
Je denkt na over wat je straks gaat doen.
Je gaat de opdracht voorbereiden.

UITVOEREN

Bij dit picto ga je de opdracht uitvoeren.
Je gaat bijvoorbeeld iets maken.
Of je gaat iets doen.

EVALUEREN

Bij dit picto ga je evalueren.
Je controleert of je de opdracht goed hebt gedaan.
Wat ging er goed en wat ging er minder goed?
Wat vond je van de opdracht?
Wat kon je eerst niet, wat je nu wel kunt?
Wat ga je de volgende keer anders doen?

REFLECTEREN

Bij dit picto ga je reflecteren.
 Je denkt na over wat je hebt geleerd.
 En wat dat betekent voor je toekomst.
 Wat ga je nu doen?
 Hoe gaat het verder?

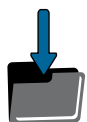
IN GESPREK

Bij dit picto ga je in gesprek.
 Om een opdracht na te bespreken kun je de StruX-kaarten gebruiken.

WEBSITE

Bij dit picto ga je iets bekijken op de website van StruX.
 Dit kan bijvoorbeeld een foto, formulier of film zijn.
 Volg deze stappen.

1. Ga naar www.strux.nl
2. Klik op de knop deelnemer.
3. Klik op 'Ik en de maatschappij'.
4. Klik op de foto van dit leer-werkboek.
5. Klik op de link van de opdracht.

PORTFOLIO

Misschien werk je met een portfolio.
 In je portfolio stop je bewijsstukken.
 Als je dit picto ziet, kun je een bewijsstuk toevoegen.
 Bespreek dit met je begeleider.

Beeldwoordenboek

In dit boek staan gekleurde woorden.
 Gekleurde woorden moet je kennen.
 Het zijn belangrijke woorden.
 Deze woorden kun je opzoeken in het beeldwoordenboek.
 Ga naar beeldwoordenboek.strux.nl.

HOOFDSTUK 1

INKOMEN

Dit hoofdstuk gaat over verschillende soorten inkomen.

Je gaat kijken naar:

- het verschil tussen brutoloon en nettoloon
- de belastingen en premies die je als werknemer moet afdragen
- netto-inhoudingen en nettovergoedingen
- het SV-loon
- uitkeringen als inkomen.

En je gaat een loonstrook onderzoeken.

OPDRACHT 1

Wat zijn **inkomsten**?

- ☐ geld dat je verdient of krijgt
- ☐ geld dat je uitgeeft

Inkomsten

Een ander woord voor inkomen is inkomsten.

Er zijn verschillende soorten inkomsten. Zoals:

- stagevergoeding
- loon of salaris
- uitkering
- geld dat je cadeau krijgt.

Loop je stage? Dan krijg je misschien een **stagevergoeding**.

Heb je een baan? Dan verdien je **loon**. Een ander woord voor loon is **salaris**.

Een **uitkering** is ook inkomen. Dat is geld dat je van de overheid krijgt.

Bijvoorbeeld omdat je werkloos bent. Of omdat je niet kunt werken.

Geld dat je cadeau krijgt, is ook inkomen.

OPDRACHT 2

Schrijf 3 soorten inkomen op.

1. _____
2. _____
3. _____

OPDRACHT 3

Zijn het inkomsten? Kleur die hokjes groen.

Zijn het uitgaven? Kleur die hokjes rood.

- ☐ Je tante geeft je € 10,- voor je verjaardag.
- ☐ Je koopt een cadeautje van € 7,50 voor je vriendin.
- ☐ Je gaat naar de bioscoop. Een kaartje kost € 9,-.
- ☐ Je hebt een maand vakantiewerk gedaan. Je salaris is € 220,-.
- ☐ Je koopt beltegoed voor € 10,-.
- ☐ Je gaat met de trein. De rit kost € 8,75.
- ☐ Je vriend betaalt je € 10,- terug. Die had hij van je geleend.
- ☐ Je verkoopt je PlayStation aan je neef. Hij betaalt je € 130,-.

OPDRACHT 4

Wat zijn jouw inkomsten? Vul het overzicht in.

Inkomen	€ per maand	Van wie krijg je het?	Waarmee verdien je het?
Zakgeld			
Kleedgeld			
Stagevergoeding			
Loon/salaris			
Uitkering			
Cadeau			
Anders, namelijk:			

OPDRACHT 5

Vind je dat je genoeg inkomsten hebt?

Ja/nee, want _____

Noem 2 manieren om je inkomen te verhogen.

1. _____

2. _____

Bruto- en nettoloon

Als je werkt, verdien je loon. Je verdient een **brutoloon**.

Je brutoloon is niet helemaal voor jou. Want er gaat geld af.

Voor belastingen en sociale verzekeringen.

Wat je dan overhoudt, is je **nettoloon**.

Dit is het bedrag dat je op je bankrekening krijgt.

OPDRACHT 6

Vul in: netto of bruto.

Van het _____ loon gaat nog geld af.

Het _____ is het bedrag dat je op je bankrekening krijgt.

Het _____ is hoger dan het _____.

OPDRACHT 7

Heb je zelf weleens een loonstrookje gekregen? **ja/nee**

Stond daar het brutoloon en het nettoloon op? **ja/nee**

Welk bedrag was hoger, het brutoloon of het nettoloon?

OPDRACHT 8

SALARISSPECIFICATIE	
Werknemer	Werkgever
de heer G. Berends Wilhelminalaan 52 8140 JN Huizen	Transportbedrijf Marijnis Logistiekweg 21 4987 GV Hilversum
Burgerservicenummer:	209.498.654
Datum in dienst:	01-10-2016
Geboortedatum:	15-04-1998
Salaris	€ 1.700,00
Pensioenpremie	€ 50,00
Loonheffing	€ 450,00
Uit te betalen	€ 1.200,00

Kijk naar de salarisafrekening.

Wat is het brutoloon? € _____

Wat is het nettoloon? € _____

Welk bedrag krijgt deze persoon op zijn bankrekening bijgeschreven? € _____

OPDRACHT 9

Ray heeft een bijbaantje. Vandaag krijgt hij zijn loonstrookje.

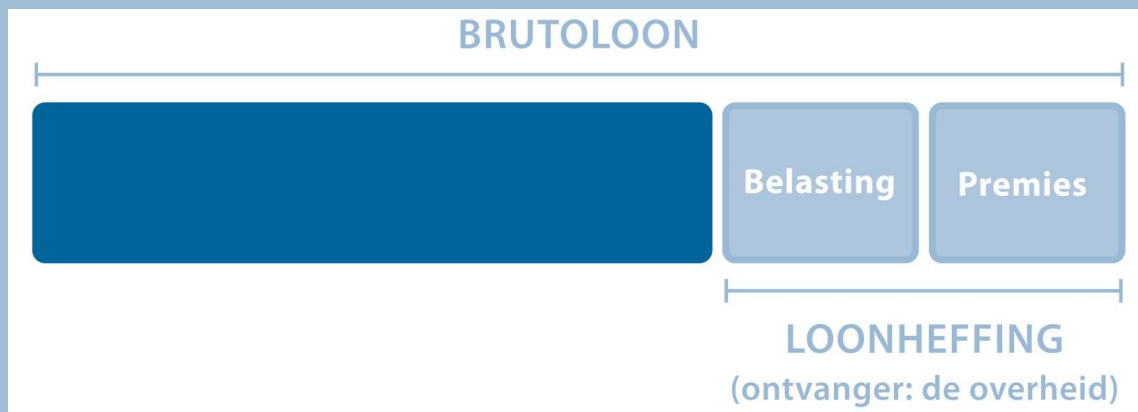
Wat vergeet Ray?

Loonheffing en sociale premies

Van je brutoloon gaat geld af. Dit is de loonheffing.

De loonheffing bestaat uit:

- belasting
- sociale premies.

Iedereen die werkt, betaalt belasting en premies over zijn inkomen.

De werkgever trekt de loonheffing af van je brutoloon. En betaalt die aan de **overheid**.

De overheid gebruikt dit geld voor veel dingen.

Bijvoorbeeld voor onderwijs. Voor wegen. Voor de politie. En nog veel meer.

Een deel van de loonheffing zijn de sociale premies.

Iedereen die werkt, betaalt deze premies.

Van de premies betaalt de overheid verschillende uitkeringen.

Sociale premies betaal je voor bijvoorbeeld:

- de Algemene Ouderdomswet (AOW)
- de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong).

en voor:

- het Algemeen Werkloosheidsfonds (AWf)
- de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO)
- de Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA)
- de Ziektekostenverzekeringswet (Zvw).

Welke mensen kunnen een uitkering van de overheid krijgen?

- mensen die werkloos raken
- mensen die **arbeidsongeschikt** worden en daardoor niet meer kunnen werken
- mensen die ziek worden.

Dus: heb jij werk en inkomen?

Dan betaal jij mee voor mensen die geen werk hebben. Of die ziek zijn.

Word jij zelf ziek? Of arbeidsongeschikt? Of raak je je baan kwijt?

Dan heb jij vaak ook recht op een uitkering. Anderen betalen dan voor jou.